

## Aanvullende waarnemingsmogelijkheden

### *Herkenningkaart vervellingen*

Reptielen zijn nog de hele zomer actief en laten bovendien soms op soort herkenbare sporen achter. Zo is ook van een vervellingshuid af te leiden om welke soort het gaat. Daarmee kunnen extra kansen benut worden voor het herbevestigen van een soort als deze eerder nog niet werd aangetroffen, of als een km-hok niet eerder onderzocht kon worden. Voor een juiste herkenning van een vervellingshuid is een "herkenningkaart" gemaakt. Deze is aan de betrokken vrijwilligers toegestuurd. De volgende herkenningkaarten zijn beschikbaar:

- \* herkenning vervellingshuiden adder, gladde slang en ringslang;
- \* herkenning vervellingshuiden zandhagedis en levendbarende hagedis;
- \* onderscheid larven rugstreepad t.o.v. larven gewone pad en groene kikkers;
- \* onderscheid larve kamsalamander t.o.v. larven overige salamandersoorten;
- \* onderscheid poelkikker t.o.v. meer-kikker en middelste groene kikker.

### *Ervaringen van vrijwilligers*

De ervaringen in het veld lopen uiteen van extreem gemakkelijk tot extreem moeilijk

of onmogelijk. Om maar met de grootste geluksvogel te beginnen: Arnold van Rijsewijk vond in West-Brabant binnen 3 minuten een gladde slang in een inhaal-slaghok!

Pechvogel was Joost Vreugdenhil uit Sprang-Capelle. Nadat hij een kilometer-hok (vooralsnog) vruchteloos op hazelworm onderzocht had, trof hij bij terugkomst aan de bosrand zijn auto aan met ingeslagen ruit, opengebroken dashboardkastje en gestolen papieren. Geluk bij een ongeluk: twee dagen later hoorde hij van de politie dat zijn autopapieren ergens in de wegberm teruggevonden waren! Anderen troffen volledig bebouwde of anderszins totaal ongeschikt geworden terreinen aan, of konden de potentieel geschikte gebieden niet bereiken door het water.

Inmiddels beginnen de eerste pakketten met ingevulde veldformulieren binnen te komen. Het is nog te vroeg iets te zeggen over de "moeilijke" soorten, zoals hazelworm en gladde slang. Deze soorten hebben een verborgen levenswijze en leveren soms pas na 5, 6 bezoeken nog een waarneming op. Ze blijven nog de hele zomer en vroege herfst actief. We verzoeken alle deelnemers om hun ingevulde formulieren vóór 1 oktober te retourneren. Nadat we de gegevens hebben verwerkt zullen we u in een volgende uitgave van deze nieuwsbrief op de hoogte brengen van de resultaten.

## Adders verdwenen door verbossing?

*Ulfert Wilkens uit Assen zoekt in Noordwest Drenthe naar de adder, maar ziet door de bomen de adder niet meer... Over zijn bevindingen tot nu toe schrijft hij:*

"Na ontvangst van de kaarten met te onderzoeken kilometerhokken zet je eerst alles uit op je eigen wandelkaart en vraag je eventueel benodigde vergunningen aan bij de terreinbeheerders. Het enthousiasme om adders te vinden groeit en alles ziet er veelbelovend uit.

Na een eerste bezoek aan de betreffende kilometerhokken blijkt al spoedig waarom er sinds de '80er jaren van de vorige eeuw geen waarnemingen meer zijn gedaan. Van het drietal op adders te onderzoeken

terreinen blijkt het Boerveen/Achterste Veen - op een prachtig vennetje na - vrijwel volledig verbost te zijn. Een prachtig gebied voor de natuurliefhebber die voor vogels, vlinders, libellen of amfibieën gaat. Hoewel ik ze niet heb waargenomen zou het me niet verbazen als hier nog wel een enkele levendbarende hagedis of ringslang voorkwam. Helaas voldoet dit terrein door het ontbreken van de noodzakelijke zonplekjes niet aan de biotoopvereisten voor adders. De enkele adder die de verbossing heeft overleefd zal geen lang leven meer beschoren zijn. De beheerders van het Drentse Landschap gaven mij al weinig hoop door mee te

*Kilometerhokken die in 2005 door Ulfert Wilkens onderzocht worden*

| Gebied                    | Onderzochte soort | Laatste waarneming |
|---------------------------|-------------------|--------------------|
| Achterste Veen / Boerveen | Adder             | 1988               |
| Tuinakkers                | Adder             | 1982               |
| Siepelveen                | Adder             | 1986               |

delen dat door de eutrofiëring via de omliggende akker- en weidegebieden verbossing niet, dan slechts tegen hoge kosten, is tegen te gaan en men daarom doelbewust de verbossing zijn gang laat gaan.

Hetzelfde geldt voor het gebied Tuinakkers bij Taarlo, waarvan de beheerder niet bekend is. Ook hier is sprake van verbossing. Het gebied van slechts enkele hectaren zal in de tweede helft van augustus nog een keer bezocht worden. Wel zijn hier enkele levendbarende hagedissen gesignaleerd waaruit afgeleid wordt dat de biotoopvereisten voor de adder er aanwezig zijn. Echter, het terrein is te klein om een eventuele aanwezige adderpopulatie

blijvende kansen te geven.

Een derde op adders te onderzoeken kilometerhok ligt in het Siepelveen bij Zeegse. Daar doet zich echter het probleem van grote recreatieve druk voor. Het gebied ligt temidden van recreatieterrainen met vakantiehuisjes en starcaravans en de bewoners hiervan - maar ook dagjesmensen - wandelen er graag al of niet met veelal onaangelijnde honden. Hoewel dit gebied rijk is aan levendbarende hagedissen is ook hier het voor adders geschikte resterende terrein te klein. Ook dit gebied zal in de tweede helft van augustus nog een keer bezocht worden."



*Topografische kaart en luchtfoto van het Achterste Veen / Boerenveen waar Ulfert Wilkens adders probeerd te vinden.*

## Dorpsenquête

*Ilco van Woersem uit Baarn zoekt in zijn omgeving naar de ringslang. Dit soort is soms lastig te vinden. Maar met de hulp van omwonenden kwamen er heel wat ringslangen bovendien.*

"Voor de actualisering van gegevens van ringslangen heeft RAVON mij een aantal km-hokken aan de randen van Baarn en Soest gegeven. Tijdens mijn eerste ronden, op zoek naar zonnende ringslangen, vond ik helaas niets.

Toen ik, bij ingeving, aan een in de tuin werkende dame vroeg of zij wel eens ringslangen zag, ontmoette ik tot mijn verrassing groot enthousiasme. Zij verwees mij naar de burens, die hadden vorig jaar een slang in de tuin gehad. Daar aangebeld, me voorgesteld, de reden van mijn bezoek uitgelegd en ik moest onmid-

dellijk mee naar de computer om de foto's te zien, die van de ringslang genomen waren. En ik werd weer verwezen naar burens, twee huizen verder, die hadden een jaar eerder jonge ringslangetjes op het gazon onder de grasmaaier gehad. En ze hadden ook wel eens een hazelworm op het gras liggen.

Uiteindelijk heb ik van een tiental dorpsrandbewoners, twee boeren, twee boerinnen, een manegehouder, twee volkstuineigenaren en beheerders van maneges, padvinderterreinen en waterzuivering de actuele gegevens gekregen van het voor-